

Afreportering af:

Vækst på landet via etableringen af erfaringsudvekslingsgrupper



Indholdsfortegnelse:

1. PROJEKTETS TITEL	3
2. NÆRVÆRENDE PROJEKT ER STØTTET AF	3
3. PROJEKTETS FORMÅL	3
4. SAMMENFATNING OG KONKLUSION	4
5. BAGGRUND	5
6. INSPIRATIONS AKTIVITETER: IDÉ-KATALOG	5
7. IGANGSATTE AKTIVITETER	6
7.1 AFGRØDER TIL ENERGIFORMÅL	6
7.1.1 <i>Piledyrkning</i>	6
7.1.2 <i>Ethanolproduktion</i>	7
7.1.3 <i>Rapsolie</i>	7
7.2 GÅRDBUTIKKER	8
7.2.1 <i>Ejerformer og afsætning</i>	8
7.2.2 <i>Kulinarisk Netværk</i>	8
7.2.3 <i>Kulinarisk Væksthus</i>	9
7.2.4 <i>Rodfrugter</i>	9
7.3 AFGRØDER TIL KOSTTILSKUD OG PLANTEMEDICIN	9
7.4 ANDRE FORMER FOR NETVÆRK	10
7.4.1 <i>Uddannelsesnetværk</i>	10
8. MANGFOLDIGHED	11
9. OPNÅEDE RESULTATER OG ERFARINGER FRA PROJEKTET	11
9.1 FORUDSÆTNINGER FOR OPNÅELSE AF RESULTATER	11
9.2 DELTAGERNE SKAL KUNNE SE IDÉEN	12
9.3 NIVEAUER I ERFA-GRUPPER	12
10. INDSTILLINGER TIL VIDEREFØRELSE AF DELAKTIVITETER	14
11. KONKLUSION	14
12. KONTAKTPERSONER FOR EVT. HENVENDELSE	15
BILAG 1: SÅDAN KOMMER DU I GANG MED AT LAVE EN GOD FORRETNING	16
BILAG 3: DELTAGERE DER HAR VÆRET KONTAKTET I FORBINDELSE MED PILE-GRUPPEN	18
BILAG 4: DELTAGERE DER HAR VÆRET KONTAKTET I FORBINDELSE MED RAPS-GRUPPEN	18
BILAG 5: DELTAGERE DER HAR VÆRET KONTAKTET I FORBINDELSE MED RODFRUGTS-GRUPPEN	18
BILAG 6: DELTAGERE, DER HAR VÆRET KONTAKTET I FORBINDELSE MED KULINARISK NETVÆRK	18
BILAG 7: DELTAGERE, DER HAR VÆRET KONTAKTET I FORBINDELSE MED HYBEN-GRUPPEN ...	18

1. Projektets titel

Vækst på landet via etableringen af erfaringsudvekslingsgrupper.

2. Nærværende projekt er støttet af

Erhvervs- og Boligstyrelsen, Sag nr. 2004-503/0099-3

Projektet er udviklet og prioriteret i regi af den regionale vækstsamarbejde for Lolland-Falster.

Projektet er yderligere støttet af den Erhvervsdrivende Fond Grønt Center, Råhavegård.

3. Projektets formål

Ved projektet etableres erfaringsudvekslingsgrupper for producenter og aftagere, hvor der i samarbejde med konsulenter og forskning bl.a. kan arbejdes i dybden med enkeltproduktioner. Dvs. der er tale om en generel rådgivning om landbrugserhvervet, som er åben for alle interesserede. Der er således ikke tale om individuel rådgivning.

Sammenfattende er der tale om et offentligt projekt, der skal medvirke til at forbedre de regionalpolitiske erhvervsmæssige rammebetingelser for landbruget på Lolland-Falster. Projektet omfatter således ikke aktiviteter indebærende støtte til virksomheder, ligesom projektet ikke indebærer nogen form for konkurrenceforvridding i forhold til private aktører. I overensstemmelse hermed vil projektets resultater være offentligt tilgængelige for alle interesserede virksomheder m.v.



4. Sammenfatning og konklusion

Med baggrund i projektets formål, kan det konkluderes, at målet om at præsentere forskellige typer af alternative produktioner for landbrugserhvervet er nået. Der har været en meget stor interesse for projektet og der er i perioden udvalgt konkrete aktiviteter, der er sat i gang, ligesom andre aktiviteter er valgt fra. De igangsatte tiltag har resulteret i egentlige nye initiativer, der er blevet forankret således, at de også lever videre efter projektets afslutning.

Med baggrund i projektets gennemførelse kan det konkluderes, at den faciliterede rolle, hvor grupperne har en fast tovholder er meget vigtig. Hvis grupperne selv skal sikre fremdriften går aktiviteterne som oftest i stå, hvorimod kombinationen af ildsjæle, der trækker resten af gruppen med, og en tovholder, der holder fast i aftalerne og fremdriften resulterer i konkrete resultater.

I den sammenhæng kan det konkluderes, at der er en række forudsætninger, der skal være opfyldt når man sætter folk sammen i grupper jfr. afsnit 9. Med baggrund i det skal man gøre sig klart, at det tager lang tid at få grupper til at fungere optimalt og dermed opnåelse af konkrete resultater.

I nærværende projekt har der været grupper, der er lykket rigtig godt, og hvor det har været muligt at udvikle gruppen videre til etablering af en helt ny virksomhed (Rapsol amba), der efterfølgende kan udvikle sig videre.

Der har også været tilknyttet grupper, der efter en kortere møderække er gået i sig selv igen (pil og ethanol), hvilket vil være helt naturligt i et sådant udviklingsforløb som projektet har været.

Nogle grupper har ønsket at koncentrere fokus på første led af værdikæden, nemlig fremstillingen af råvaren (Hyben), mens andre har ønsket at gå længere (rodfrugter) selv om det ikke er lykket inden for projektperioden.

Erfaringsgrundlaget er derfor stort, da der har været arbejdet med flere forskellige typer af erfaringsudvekslingsgrupper i projektperioden. Dette giver Grønt Center og andre erhvervsfremme aktører et godt erfaringsgrundlag for fremtidige lignende aktiviteter.



5. Baggrund

Baggrunden for projektet har været tidligere projekter, hvor Grønt Center har præsenteret nye aktiviteter og udviklingsmuligheder for landbruget og dens følgeerhverv. Interessen hos primærlandbruget har været stor og for at sikre en udvikling, der forankrer sig i landdistrikterne har det været projektets formål, at vurdere interessante udviklingsområder, der efterfølgende præsenteres for landmændene. Viden opsamles og deles mellem landmændene ved at etablere erfaringsudviklingsgrupper (ERFA), der i et videre forløb, gerne skal resultere i konkrete tiltag. Disse tiltag kan både være opstart af nye produktioner, videreforarbejdning og/eller opstart af egentlige produktioner.

Når man skal finde alternativer til sine traditionelle afgrøder er det vigtigt, at man finder noget, der optager en og som man har lyst til at gå i gang med. Det er en forudsætning, at man brænder for det man beskæftiger sig med, og at det passer ind i resten af bedriften. Vil man gerne drive sit landbrug fra sin traktor, skal der ikke fokuseres på produktion af grønne asparges, da der er meget "håndarbejde" ind over denne produktion.

Ved starten af projektet blev der derfor udarbejdet et idé-katalog, der i løbet af projektet er blevet præsenteret for landbruget. Der har været afholdt generelle møder og ud fra de enkelte landmænds interesser har vi fundet de områder som vi har valgt at arbejde videre med sammen med de enkelte ERFA-grupper.

I projektet har prioriteringen været forankring. Det har været et vigtigt mål at kunne gå så langt, at der er etableret egentlige styregrupper, bestyrelser eller lignende så landmandsgrupperne selv har taget ansvaret for den videre udvikling efter endt projekt. Det har været os magtpåliggende at arbejdet førte over i konkrete resultater, der viser en positiv effekt i de lokale landdistrikter.

6. Inspirations aktiviteter: Idé-katalog

Følgende produktområder har været præsenteret fra start:

1. Frugt: Æbler, pærer, blommer og kirsebær til konsum
2. Bær: Ribs, solbær, jordbær, hindbær, stikkelsbær, hyldebær og vindrue.
3. Grøntsager: Hvad er der af muligheder?
4. Blomster: Blomsterløg, blomster på friland, blomsterdrivning.
5. Husdyr: Gæs, islandske heste.
6. Hestehold
7. Landboturisme
8. Energiafgrøder (raps og pil)
9. Andet

Med baggrund i ovenstående idékatalog, har det også været vigtigt i projektet at belyse de forskellige produktioner - dyrkningsteknisk, økonomisk og afsætningsmæssigt.

7. Igangsatte aktiviteter

Der har specielt været to hovedområder har der været i landmændenes interesse. Afgrøder, der har relateret sig til **energianvendelse** og afgrøder, der har passet ind i den stigende interesse blandt mange landmænd, der ønsker at etablere **gårdbutikker** i forbindelse med deres landbrug.

7.1 Afgrøder til energiformål

Inden for energi området har der været etableret ERFA grupper omkring dyrkning af pil til efterfølgende flis fyringsanlæg samt rapsfrø til efterfølgende oliepresning. Det har også været vurderet om der kunne nedsættes en gruppe der fokuserede på anvendelse af sukkerroer til ethanolproduktion.

7.1.1 Piledyrkning

Piledyrkningsgruppens formål var at få kontaktet lokale landmænd på Lolland-Falster for at få en vurdering af deres interesse inden for piledyrkning. Der er i projektet afholdt 4 møder på Grønt Center og der er foretaget 4 ekskursioner i Region Sjælland. Inden for møderækken er dyrkningsforhold, alternative anvendelsesformer, f.eks. jagt, ukrudtsbekæmpelse m.v. blevet drøftet. Såfremt gruppen, der fra start bestod af 25 personer (bilag 1) fandt det interessant, var målet at etablere en egentlig leverandør forening, der samlet kunne så for afsætning af pileflis til de lokale flisværker. Brak arealerne var meget anvendelige til energiafgrøder, og selv om der blev taget højde for dette var interessen blandt de lokale landmænd ikke til stede for etablering af en leverandørforening.

Ved kontakt til et par lokale flisværker blev vi bekræftet i, at interessen som modtager var tilstede hos værkerne, men det ville kræve, at vi kunne levere større mængder. Konklusionen blev derfor at der ikke var belæg for at lave en lokal afsætningsmulighed på nuværende tidspunkt.

I projektet var der 4 landmænd, der fandt piledyrkning interessant da gruppen blev stoppet, og der er blevet tilplantet 12 ha med pil. Dette har dog ikke alene været til energi anvendelse (lokale flisfyr på landbrugsbedrifter) men især også til pileflet, hvor der har vist sig en interesse både inden for kurveprodukter, men også til etablering af hegn. Idéen omkring piledyrkning er fortsat til stede. Det erfaringsgrundlag, der er opsamlet i projektperioden vil der kunne tages udgangspunkt i såfremt der findes interesse for det på et senere tidspunkt.

I projektperioden har det været muligt at få projektet tilknyttet interesseorganisationen DANBIO www.danbio.info. Muligheden for at være en del af DANBIO's bestyrelse i projektperioden har givet gode input til projektet, samt et netværk der vil række langt ud over projektets afslutning, og dermed også vil kunne være tilgang for andre fremtidige projekter.



7.1.2 Ethanolproduktion

Mulighederne for etablering af et netværk, der fokuserer på ethanolproduktion på baggrund af hvede og roer, har også været et af fokusområder. Der var stor interesse fra lokale landmænd, men p.g.a. manglende politisk opbakning på dette tidspunkt var det ikke muligt endelig at få vagt interessen hos aftageren, Danisco, der i stedet valgte at etablere en ethanolproduktion i Tyskland.

Det arbejde der er udført inden for dette indsatsområde kan anvendes på et senere tidspunkt, såfremt interessen og den politiske situation vurderes at være mere gunstig. Inden for dette indsatsområde er der etableret en stærk kontakt til KVL ved professor Klaus Felby og hans forskning i 2. generation ethanol.

7.1.3 Rapsolie

Dyrkning af rapsfrø til efterfølgende oliepresning har været et af de store fokusområder under projektet.

Med baggrund i ønsket om at præsentere alternative afgrøder til landbruget, videreforædling og efterfølgende afsætning, blev der etableret kontakt til Baltic Sea Solutions (BaSS), Råhavegård, der arbejder med Grøn Energi på Lolland Falster. BaSS havde kortlagt mulighederne for at udnytte rapsolie til de kommunalebygninger i de 13 kommuner på Lolland Falster, i det omfang det ikke kunne dækkes af fjernvarmeforsyningen.

Grønt Center og BaSS udarbejdede i fællesskab en forretningsplan for hvordan mulighederne kunne være inden for dette forretningsområde.

Efterfølgende blev idéen præsenteret overfor landmænd på Lolland-Falster (bilag 2) og det har resulteret i, at ca. 50 landmænd fra Lolland, Falster, Møn og Sydsjælland har stiftet Rapsol a.m.b.a. Dette andelsselskab har til formål at afsætte lokalt produceret rapsfrø til oliepresning.

Rapsol a.m.b.a. har samtidig stiftet Rapsol I/S som de ejer 50/50 sammen med DLG. Formålet for dette selskab er at presse- og afsætte koldpresset rapsolie til energiformål.

Under hele forløbet, fra første kontakt til landmændene til etableringen af Rapsol I/S, har ERFA projektet været krumtap i udviklingsforløbet. Det er derfor vores vurdering at etableringen af de ca. 2000 ha med rapsfrø, samt etableringen af en 16.000 tons rapsoliemølle ikke var blevet gennemført, hvis det ikke havde været for nærværende projekt.

Med baggrund i rapsolienetværket, er der efterfølgende fundet interesse for kortlægning af alternative muligheder for anvendelse af rapsolie. Dette vil der blive fokuseret på som en fremtidig indsats.



7.2 Gårdbutikker

Interessen for etablering af gårdbutikker har været stigende igennem de seneste år. Mange mindre producenter har solgt egne produkter, men via netværksmøderne har der vist sig en stigende interesse for også at sælge hinandens produkter.

I nærværende projekt har man lagt vægt på at inspirere og motivere små netværksgrupper til at videreudvikle sig i fællesskab. Dette har resulteret i en møderække omkring ejerformer og afsætning.

7.2.1 Ejerformer og afsætning

I samarbejde med Landbrugets oplysnings og kursusvirksomhed (LOK) har der været afholdt møder med overskriften "Nye fællesskaber og alternative muligheder". Der blev indhentet inspiration fra virksomhederne Dansk Lam amba, Naturmælk og Landkøb samt Aarstiderne A/S. Deltagerne var lokale producenter med hovedvægt inden for landbruget, men et par producenter af keramik deltog også. Efter oplæg fra virksomhederne blev der drøftet forskellige muligheder for dannelse af netværke, herunder organisering af disse. De problemstillinger der opstår under vejs i en udviklingsproces blev også drøftet.

Fordelen ved at afholde sådanne møder er, at det giver en mulighed for at komme længere ud til potentielle producenter indenfor landbrugserhvervet og følgeindustrien. Møderne var godt besøgt og var efterfølgende med til, at et netværk som Kulinarisk Netværk Storstrømme kunne videreføres fra projekt til en selvstændig forening.

7.2.2 Kulinarisk Netværk

I projektet har der været foretaget sparring og facilitering af netværket Kulinarisk Netværk. Dette netværk er opstarten uden for projektet, men har i projektperioden udviklet sig til at blive en egentlig forening.

Fra at være et løsere netværk, hvor man især har haft virksomhedsbesøg hos hinanden, er Foreningen Kulinarisk Netværk blevet et strategisk styret netværk, med egen bestyrelse og plan for netværkets fremtid.

Medlemmerne af Kulinarisk Netværk er gået fra at afsætte egne produkter på egen gård, til nu også at sælge hinandens produkter, hvor det er muligt. Der er også taget initiativ til at samle egnede produkter til egentlige "kasser" der både anvendes som gaver eller til forbrugere, der ønsker at bestille varerne et samlet sted.

Udviklingsmulighederne i Kulinarisk Netværk er mange også i fremtiden, og understøttelsen er sikret ud over dette projekt, via nye bevilligede ansøgninger, der følger den valgte strategi.



7.2.3. Kulinarisk Væksthus

Kulinarisk Væksthus har været en af de spin-off muligheder, der har været kigget på med baggrund i erfaringerne fra Kulinarisk Netværk. Tanken var her, at lave en rammeskabende aktivitet, hvor producenterne i Kulinarisk Netværk kunne få produktudviklet deres råvarer og via fællesskabet i væksthuset reducere de faste omkostninger, som man via netværket kunne deles om. Tankerne bag Kulinarisk Væksthus har det ikke været muligt at realisere inden for projektet.

7.2.4. Rodfrugter

Med baggrund i en henvendelse fra en større lokal rodfrugts producent, er der i projektperioden dannet en ERFA-gruppe, der omhandler Rodfrugter. ERFA-gruppen består af 5 godser på Lolland-Falster og Syd Sjælland, der alle har interesse i at arbejde og videreudvikle dette segment.

I projektet er der foretaget analyser af jordbundsforholdene. Der er i projektperioden undersøgt:

- Hvordan man kan etablere et fælles pakkeri.
- Hvordan man kan produktudvikle og videreforarbejde rodfrugterne, således at man efterfølgende kan gå fra at lave en egentlig råvare til convenience food.
- Hvordan er mulighederne for eksport af råfrugter.

ERFA-gruppen har via møderækken fundet frem til en del problemstillinger, der skal kortlægges i fremtiden for, at man kan realisere visionen om et lokalt fællespakkeri og driftsfællesskab.

Det er konkluderet i projektet, at jorden er tilrådighed og interessen for at indgå i et fremtidigt samarbejde er der også blandt godsejerne.

Det er stadig uafklaret, hvordan produkterne kan produktudvikles og brandes, afsættes. Dette ønsker gruppen at arbejde videre med efter projektets ophør.

Der er foretaget dækningsbidragsberegninger for de forskellige typer rodfrugter, som der er fokus på, men det må konstateres, at de data der foreligger statistisk er 3 år gamle. Der vil derfor være behov for at foretage yderligere beregninger før der tages endelig stilling til opstart.

Gruppen har vurderet på investeringsbehov og der er indhentet tilbud på udstyr. I samme forbindelse er der foretaget vurderinger af mulige etableringssteder.

ERFA-gruppen ønsker at fortsætte kortlægningsarbejdet efter projektets ophør, såfremt der kan findes finansiering til den faciliterende rolle som Grønt Center har haft i projektet.



7.3 Afgrøder til kosttilskud og plantemedicin

Koblingen mellem forskellige projekter har også været en stor mulighed i forbindelse med nærværende projekt. Projektet om *udvikling af naturlige planteråstoffer til industrien* er afviklet sideløbende med ERFA projektet. Dette har givet flere synergier, blandt andet koblingen fra et projekt omkring udvikling af kosttilskud på baggrund af hyben, hvor

hovedparten af de anvendte hyben importeres fra Chile. Til dannelsen af en lokal ERFA-gruppen inden for hybenproduktion, så man i fremtiden kan levere råvarerne fra lokale leverandører.

Interessen blandt landmændene har været meget stor til denne ERFA-gruppe. Her har man ikke ønsket at lave en egentlig leverandørforening, men man har fokuseret på, at der allerede er etableret en afsætning. Afsætningen skal gå til en fast forarbejder, der har været etableret igennem en årrække og så har etableret afsætningsaftaler i hele Europa. Dette betyder, at ERFA-gruppens deltagere kan koncentrere sig om den dyrkningsmæssige side. Fordelen ved dette er, at man er sikker på sin afsætning og dermed værdien af sit produkt, da leverancen er koblet op på en langtids leveringskontrakt. Ulempen ved denne form for netværk er, at leverandørerne "kun" bliver leverandører og ikke får mulighed for at præge den videre udvikling.



Igennem projektet har vi fået bekræftet at ERFA-deltagernes ønsker til graden af involvering også er meget individuel. Det har derfor været spændende at følge de mange forskellige tiltag.

7.4 Andre former for netværk

7.4.1. Uddannelsesnetværk

Med baggrund i de forskellige netværk, der har været sat i gang, har der flere gange været drøftelser omkring mulighederne for etablering af et uddannelsesnetværk, hvor landmænd fra hele Danmark deltog i management netværk, der ud over at danne netværk i Danmark også gav mulighed for at danne netværk til landmandsnetværk over grænserne.

I projektforløbet blev der taget initiativ til at undersøge mulighederne til at udvikle et sådant lokalt uddannelsesnetværk, men ved efterfølgende præsentation overfor landbruget, viste det sig, at interessen ikke var tilstede, og der blev derfor ikke gået videre med projektet.



8. Mangfoldighed

Projektets deltagere har hovedsageligt bestået af primærproducenter, forarbejdnings- og afsætningsvirksomheder, Grønt Center og Dansk Landbrug Sydhavsøerne.

Alle aktiviteter er blevet annonceret i gennem dagbladet Lolland-Falster Folketidende, samt Landbrugs Nyt. Ud over dette har invitationer været lagt ud på Grønt Centers hjemmeside. Der er foruden blevet fremsendt direct mails via Grønt Centers database.

Af bilag 1-5 fremgår det hvilke personer, som har været involveret i projektets forskellige grupper.

9. Opnåede resultater og erfaringer fra projektet

9.1 Forudsætninger for opnåelse af resultater

Med baggrund i de grupper, der har været afviklet i projektet, er det konstateret, at der er forskellige forudsætninger, der skal være til stede for at grupperne fungerer og udvikler sig.

- Gruppen må ikke blive for stor max ca. 20 personer (alternativt skal den organiseres i en bestyrelse bestående af 5-8 personer, der sikrer fremdrift i forhold til de opstillede mål)
- Gruppens deltagere skal bruge tid på at lære hinanden at kende, der skal skabes tillid. Først når tilliden og fortroligheden er skabt, kan der sikres fremdrift.
- Hvis der tilføres nye deltagere til gruppen efter den er etableret kan der være risiko for, at gruppen deler sig i 2.
- Der skal være tilknyttet en tovholder/facilitator, der sørger for det praktiske og som følger op på de løse ender. Facilitatoren, må ikke presse fremdriften igennem, da processen så ikke når at forankre sig hos deltagerne.
- Ildsjælene i gruppen skal identificeres. Deres begejstring vil påvirke andre i gruppen.
- Der skal være plads til at gruppen er uhomogen. Forskelligheden er en stor styrke, og det er facilitatorens rolle at sikre, at alle kommer til orde.
- Der skal være en plan med møde aktiviteterne. Hvis der ikke er en dagsorden og skrives et referat, bliver møderne uforpligtende.
- Facilitatoren skal sikre at ejerskabet er til stede i gruppen. Alternativt skal gruppen afvikles.
- De opnåede resultater skal fejres, så gruppen bliver bevidste om, at det nytter at gøre en forskel.



9.2 Deltagerne skal kunne se idéen

Ligesom facilitatoren skal være bevidst om en række faktorer, der skal være opfyldt, skal der tages højde for at sikre en optimal udvikling i gruppen. Vi har i projektet konstateret, at der er en række overvejelser som gruppens deltagere går igennem, i deres interne vurderinger.

Deltagerne skal kunne se idéen med at være en del af gruppen. Hvis de ikke kan det, vil gruppens engagement langsomt forsvinde og erfaringsudvekslingen vil ophøre.

Faktorer som deltagerne vurderer på:

- Nyhedsværdien – deltagerens nysgerrighed, hvem deltager ellers.
- Hvordan passer afgrøden ind i den eksisterende produktion (markplaner og udnyttelse af maskiner).
- Hvor meget skal jeg investere (tid og penge).
- Hvilket dækningsbidrag kan jeg forvente.
- Hvordan er mulighederne for produktudvikling/øget værditilvækst.
- Hvordan skal produktet afsættes, er der allerede etableret en afsætningskanal.

9.3 Niveauer i ERFA-grupper

Med baggrund i de i afsnit 4 igangsatte aktiviteter kan man i Tabel 1 se de forskellige niveauer eller faser som grupperne har taget stilling til. Tabellen viser, at nogle type grupper, rapsolie og rodfrugter, har lagt op til at gennemgå alle niveauer, mens andre grupper, piledyrkning og hyben, alene har koncentreret sig om at være råvareleverandør.

Erfa-gruppe	Råvareleverandør	Maskinfællesskab	Produktudv.	Markedsføring	Afsætning	Selskab
Piledyrkning	(x)					
Ethanol	(x)					
Rapsolie	x		x	x	x	x
Gårdbutikker	x		x	x	delvis	
Rodfrugter 1)	x	x	x	x	x	x
Hyben	x					
Uddannelse	Ikke gennemført					

Tabel 1: Viser de forskellige niveauer som grupperne i projektet har valgt at fokusere på.

1): tankerne bag rodfrugterne er endnu ikke en realitet, men fokus har været på at gå hele vejen.

(x): viser hvor gruppens fokus var. Det har ikke været muligt at etablere et egentligt netværk

Tabel 1 viser også, at gårdbutikkerne har fokuseret meget på produktudvikling, markedsføring og afsætning. Dette har resulteret i dannelsen af foreningen Kulinarisk Netværk og dermed muligheden for at afsætte hinandens råvarer i de forskellige gårdbutikker. På den måde bliver udbredelsen større.

I alle 7 erfa-grupper, har der i projektet været fokuseret på kritiske vurderinger af de enkelte idéers relevans. Til brug ved dette vurderingsarbejde er anvendt "Idé-tragten" *Sådan kommer du i gang med at lave en god forretning. Udgivet 2006, Råhavegård.* (bilag 1)

Idé-tragten fokuserer på filtre som:

- Beskrivelse af idéen
- Planen med idéen
- Udarbejdelse af en SWOT analyse
- Markedsvurdering
- Afsætning og salg
- Produktbeskrivelse
- Finansiering
- Udarbejdelse af en endelig forretningsplan

Ved at gennemgå disse filtre, kommer netværket til at forholde sig til de problemstillinger, der vil være fra man går fra en egentlig idé til et kommercielt produkt. Det kan i den forbindelse være meget relevant at konkludere, om man alene vil være råvareproducent og dermed lade andre forholde sig til de andre filtre i tragten. Man skal gøre det man er bedst til.

De i afsnit 9 omsamlede resultater vil være relevante at tage udgangspunkt i, såfremt man efterfølgende vil arbejde med netværksdannelse af den ene eller anden art. Dette afsnit vil blive præsenteret for offentligheden via Grønt Centers hjemmeside.



10. Indstillinger til videreførelse af delaktiviteter

Med baggrund i de grupper, der har været arbejdet med, kan det konkluderes, at der er flere muligheder for at bygge videre på de erfaringsudvekslingsgrupper, der er dannet i projektet.

Konkret er der mulighed for at arbejde videre med følgende inden for udvalgte grupper:

Raps-gruppen – er overgået til at være Rapsol amba – der videre har stiftet Rapsol I/S i samarbejde med DLG.

Inden for området koldpresset rapsolie, er der via et klyngeprojekt søgt midler til at videreudvikle spin-off virksomheder inden for både olie og protein delen.

Kulinarisk Netværk – der er ansøgt flere projekter, der fortsætter med at understøtte og facilitere gårdbutikker i området. Videre styrkelse af producenterne inden for uddannelse og branding, samt videre produktudvikling af eksisterende produkter.

Rodfrugts-gruppen – der er ansøgt om produktudvikling inden for rodfrugter, således at der ikke alene fokuseres på at producere rødderne, men også på mulighederne for videre produktudvikling også gerne inden for convenience-food.

Hyben-gruppen – der er lagt op til at der i 2008 tilplantes 50 ha med hyben. Disse arealer er allerede i option. Det forventes, at der ultimo 2007 laves arrangementer i den nordlige del af region Sjælland, da interessen herfra har vist sig på baggrund af de initiativer, der har været sat i gang på Grønt Center i dette projekt.

11. Konklusion

Det er vores konklusion, at projektet ikke kunne være gennemført uden muligheden for den faciliterende rolle som Grønt Center har haft i projektet.

Der forefindes en masse idéer blandt landbruget og følgeerhvervet, men det er svært for den enkelte at realisere idéerne, fordi man samtidig skal drive sin daglige forretning.

Ved at danne erfaringsudvekslingsgrupper, opstår der en fortrolighed blandt deltagerne og gode idéer bliver delt, så der efterfølgende kan bygges videre på dem.

Vi har i projektet erfaret at nogle idéer kommer på baggrund af Grønt Centers kortlægning af muligheder og fremtidens trends, mens andre kommer på baggrund af tanker som den enkelte har gjort sig og gerne vil bringe frem i et fællesforum.

Ens for alle grupper har været, at fremdriften af grupperne ikke ville have fundet sted, hvis ikke projektet havde givet mulighed for at stille den koordinerende rolle til rådighed. Ved at dokumentere alle møder ved referater og små handlingsplaner er det lykkedes at sikre, at grupperne har bevæget sig fra møde til møde.

ERFA deltagerne har også været inddraget som en aktiv part i projektet. Det har været vigtigt at forpligte deltagerne så deres ejerskab til initiativerne er blevet forankret. Dette har gjort, at de ikke alene har forpligtet sig over for projektet, men også over for hinanden.

Mange af de relationer, der er dannet i projektet har vi set strække sig ud over projektet til samarbejdsrelationer på andre områder.

Med baggrund i ovenstående gennemgang af indsatsområderne, er det vores vurdering at projektet har været gennemført med stor tilfredsstillelse både for Grønt Center og de deltagende parter.



12. Kontaktpersoner for evt. henvendelse

Såfremt man ønsker udbygning i forhold til nærværende projektaf rapportering kan henvendelse ske til:

Grønt Center
Projektleder Tine Vinther Clausen
Maribovej 9
4960 Holeby
Tlf.: 54 60 70 00
Mail: tvc@greencenter.dk
Homepage: www.greencenter.dk

Bilag 1: Sådan kommer du i gang med at lave en god forretning

Folder om Idetragten – kan rekvireres hos Grønt Center.



Kildehenvisning: Sådan kommer du i gang med at lave en god forretning, Udgivet 2006 under projektet Råhavegård Et Regional Teknologisk Center (Støttet af De Europæiske Fælleskaber – Den Europæiske Fond for Regionaludvikling, DRUP og diverse fonde)

Bilag 2: Oversigt over offentlige møder, der er holdt i projektet

Dato	ERFA-gruppe	Emne	Antal deltagere
13/12/2004	Pile-gruppe	Tema møde Bioenergi – Pileflis	35
13/01/2005	Raps-gruppe	Mulighed for lokal produktion af rapsolie	42
07/01/2005	Pile-gruppe	Virksomhedsbesøg, Gårdejer og Nakskov Fjernvarme	16
21/03/2005	Pile-gruppe	Dyrkning og sorter ved Petalix	20
30/03/2005	Uddannelses-gruppe	Erfa-lederuddannelse - vurderingsmøde	12
04/04/2005	Raps-gruppe	Mulighed for etablering af styregruppe	10
07/06/2005	Raps-gruppe	Orienteringsmøde omkring afsætningsmuligheder	16
15/06/2005	Åbent møde	Inspiration fra Naturmælk, Aarstiderne, Landkøb	49
29/07/2005	Raps-gruppe	Etablering af rapsmølle laug	26
01/09/2005	Raps-gruppe	Dyrkningsforhold med Landboforeningen	19
12/09/2005	Raps-gruppe	Organisationsforhold	14
15/09/2005	Pile-gruppe	Ekskursion til 4 marker på Sjælland	9
15/11/2005	Pile-gruppe	Ekskursion på Falster – erfaringer fra 6 år	5
19/12/2005	Raps-gruppe	Status møde rapslauget	12
31/01/2006	Raps-gruppe	Fælles møde – status - videreforløb	56
10/03/2006	Inspirationsmøde	ERFA omkring nye boligformer. Havekulturbyen	14
22/03/2006	Ethanolproduktion	Vurdering af muligheder	18
15/05/2006	Raps-gruppe	Stiftelse af amba	11
31/05/2006	Raps-gruppe	Stiftende generalforsamling	45
12/06/2006	Raps-gruppe	Organisering	12
28/06/2006	Ethanolproduktion	Drøftelser med Danisco	8
10/07/2006	Pile-gruppe	Vurdering af fremtidig indsats	5
03/08/2006	Kulinarisk Netværk	Erfaringsudveksling	24
09/09/2006	Kulinarisk Netværk	Fødevarerfestival Rosenfeldt	150
19/10/2006	Kulinarisk Netværk	Netværksmøde Hotel Saksøbing – lokale specialiteter	44
10/11/2006	Ethanolproduktion	Planlægningsmøde med Dansk Landbrug	4
15/11/2006	Kulinarisk Netværk	Fødevarenetværk i Danmark - vidensdeling	6
23/11/2006	Kulinarisk Netværk	Netværksmøde Hotel Saksøbing – lokale specialiteter	36
13/12/2006	Ethanolproduktion	Vurdering af fremtidig indsats	7
01/02/2007	Hyben-gruppe	Vurdering af mulighederne for hybendyrkning på LF	8
08/03/2007	Raps-gruppe	Fremdrift af igangsatte aktiviteter	14
20/03/2007	Rodfrugts-gruppe	Etablering af ERFA-gruppe omkring rødder	8
22/03/2007	Rodfrugts-gruppe	Vurdering af potentialet	10
23/03/2007	Hyben-gruppe	Planlægning af forløb	6
17/04/2007	Rodfrugts-gruppe	Planlægning af forløb	10
03/05/2007	Rodfrugts-gruppe	Fremdrift – jordbundsforhold og udvidelse af gruppen	12
30/05/2007	Hyben-gruppe	Optegning af ha til fremtidig tilplantning	45
31/05/2007	Raps-gruppe	Sortsvalg – gødning - høsttidspunkter	36
01/06/2007	Frø-gruppe	Vurdering af mulighederne for opstart af en frø-gruppe	8
21/06/2007	Frø-gruppe	Udarbejdelse for plan for et fremtidigt forløb	8

Offentlige møder der er afholdt i projektføreløbet.

Ud over de her nævnte møder, at der også været afholdt mindre procesgruppe møder med dele af grupperne for at sikre planlægning, indhold og fremdrift.

Bilag 3: Deltagere der har været kontaktet i forbindelse med Pilegruppen

Adresselisten er intern og må ikke bruges offentligt.

Bilag 4: Deltagere der har været kontaktet i forbindelse med Rapsgruppen.

Adresselisten er intern og må ikke bruges offentligt.

Bilag 5: Deltagere der har været kontaktet i forbindelse med Rodfrugtsgruppen

Adresselisten er intern og må ikke bruges offentligt.

Bilag 6: Deltagere, der har været kontaktet i forbindelse med Kulinarisk Netværk

Adresselisten er intern og må ikke bruges offentligt.

Bilag 7: Deltagere, der har været kontaktet i forbindelse med Hybengruppen

Adresselisten er intern og må ikke bruges offentligt.